

מתיקות השבת

ד"ר ע"י קהל לובלין בארה"ק

בראשות הגה"צ רבי מנחם ברוך יאזוע שליט"א

תלמידו של פוסק הדור בעל "שבט הלוי" זצוק"ר

◆ משיחורנו של מורינו הגה"צ שליט"א ◆

מתיקות 'שלום הבית' של יצחק ורבקה

"ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה היא". פירש רש"י: "זה עומד בזוית זו ומתפלל, וזו עומדת בזוית זו ומתפללת". עלינו להבין, מאי נפקא מינה בכך שכל אחד התפלל בזוית אחרת? אלא שמיד נאמר: "ויעתר לו ה'" - "לו ולא לה, שאינה דומה תפלת צדיק בן רשע לתפלת צדיק בן צדיק". ולפי זה יבאר שהפירוש הוא לא רק שהם עמדו כל אחד במקום אחר, אלא גם שלכל אחד הייתה תפלה שונה מהשני כשני זויות רחוקות.

יצחק עמד בתפלתו בזוית שונה לגמרי מהזוית בה עמדה רבקה בתפלתה; יצחק עומד ומתפלל תפלת צדיק בן צדיק, וכתוב: "ויעתר יצחק לה'". ויעתר מלשון עשירות [עתיב בארמית פרושו עשיר] וכמבאר במדרש ששפת תפלות בעשר (בר"ר כג ה), והינו שהתפלל תפלה עשירה הנובעת מתוך שמחה ובטחון מלא בה' יתברך, ולכן בקש בתפלתו: 'רבנו של עולם, תן לי בן איך שיהיה, אפלו אם רצונך יתברך שיהיה הבן עם תכונות של אדם רשע ונכפרט ששנים כאן חשש כזה, שהרי רב בנים דומים לאחי האם' (ב"ב קט), כי אינני חושש מהתמודדות, ואני בטוח בה שאזכה להחזירו בתשובה, כי 'יצחק' צחק מבטחונו הגדול בה' ולא פחד מכלום.

תפלת עקרות

אבל תפלה זו הייתה "לנכח אשתו", שהיא עשתה הפוך ממנו והתפללה תפלה

פשוטה יותר. "כי עקרה היא" - תפלתה הייתה תפלה עקרה של צדיק בן רשע, שבקשה מה' שיהיה לה בן ונקא צדיק, ובשום אופן לא בן רשע, היות והיא עצמה ברחקה מזה בבית אביה.

ואף שרבקה עצמה הייתה צדקת בת רשע, ואם כן היה ראוי לה ללמוד מכך שגם אם בנה יהיה עם תכונות של רשע, יוכל להצדיק את מעשיו, בכל זאת היא סברה, שזה שהיא בחרה להתגבר ולהטות את המדות הרעות המטבעות בה מאביה לצד הטוב, אינו מחייב שגם בנה היוצא ממנה עם טבעים אלו יבחר להטות אותם לצד הטוב.

מי מעביר את דעת ה'?

"ויתרצו הבנים בקרבה... ותלוך לדרש את ה'". אמרו חז"ל (בר"ר סג ו) שהלכה לבית מדרשם של שם ועבר. והיה זה חסרון לפי רוב דרגתה שלא שאלה את חמיה אברהם אבינו או את יצחק בעלה, שהרי הם היו אלו שראויים באמת להעביר את דבר ה' לעם, שהרי קששבו שם את אברהם לפני ה' - נטלה ממנו הנהוניה ונתנה לאברהם (נדרים לב). הינו, שנטלה משם הזכות להעביר את דבר ה' לעם, כמו הנהוניה המלומדים את העם דעת, ונתנה הנהוניה לאברהם.

יש תקנה לרשעים...?

ורבקה לא הלכה אליהם, משום שחששה שפיון שהם נוהגים בדבר

מתיקות הניסים

— מכתבים למערכת —

ספור ההשגחה עם מפנה מהדרום

אל מערכת הגליון שמעננו לנו את השבת בכל פעם מחדש, תודה רבה על הגליונות הנפלאים והמשמחים, אשמח אם תוכלו לפרסם מעשה נפלא שארע עמי לתועלת הרבים.

אני גר במרזו ארץ הקדש, בתחלת שנה שעברה תשפ"ד אחרי המאורע הקשה בדרום, רב בית הכנסת שלנו ערר מגבית חרום לטובת יושבי הדרום, כדי לסייע להם בקשיים שנחתו עליהם. אחרי שהצטבר סכום נכבד ממתפללי בית הכנסת, נשאלה השאלה מי יהיה השליח דרבנו שישע לדרום, ויבדק מי נזקק לעזרה ויעניק לו אותה.

חשבותי לעצמי שאני בודאי לא יוכל לעשות את הפעולה הזאת, כי מעט ימים לפני כן, בערב ראש השנה תשפ"ד, נלד לי בשעה טובה - בן נוסף לשבעה ילדים שתנני הבורא ברוך הוא, והבנתי שלא שנה שאני יטלטל את עצמי לדרום, כי בבית נזקקים הרבה לעזרת.

אך בבית הכנסת לא היה אף אחד שראה את עצמו מתאים לשליחות הזאת, ורב בית הכנסת החליט להטיל גורל, ערכו גורל והגורל נפל עלי! התחלתי לחבר בדעתי אולי אסביר לרב שלדעתי אני הכי עסוק וטרוד, וישעבורי זוהי שליחות קשה יותר מכל אחד אחר ממתפללי בית הכנסת, אך למעשה החלטתי לשחק ולמלאות את השליחות להצלת בני החדש וכל משפחתי.

נסעתי לדרום ובדרך התפללתי לה' באליעזר עבד אברהם שבבש מה' שיצליח את שליחותו, ושאמצא את

<< המשך המעשה בעמוד ד

פניני אגדה

• הרה"צ ר' אליהו קאהן שליט"א
משגיח דרשיבתנו •

החכם רואה באמת:

"החכם עיניו בראשו והבסיל בחשך הולך". יש להתבונן שלא נאמר 'החכם רואה והבסיל עור', וזאת כי המשמעות של הפסוק: "החכם עיניו בראשו", היא לא רק שהחכם רואה בעיניו את מה שלפניו, אלא הוא גם 'חכם הרואה את הנולד' (אבות ב ט), ואלו הבסיל, אמנם הוא רואה את מה שלפניו, אבל נקרא שהולך בחשך משום שאינו רואה את הנולד - את המכשולות שעומדות בדרכו להזהר מהם.

והרואה את הנולד פרושו, שהוא רואה גם את העבר, שעל ידי שרואה את התוצאות שהיו לו או לאחרים בעבר, ממשך מכך לראות גם את הנולד בעתיד הן לטוב והן למוטב, וכן הוא יודע לסור ממעשים שהנולד מהם הוא רע, ולדבק במעשים שהנולד מהם הוא טוב.

וכן הצליח יעקב אבינו שנוולד באשר ידו או חזות בעקב עשו, ללמדנו שגם היתה מדתו לעקב אחרי עשו וללמד מהבשולונות של עשו במה לא לבחור וכמה טוב לבחור בדרך הטובה של אבותיו הקדושים אברהם ויעקב.

עשו משמש את יעקב

פי כף היו מפרשים אברהם ויעקב את הנבואה: "ולאם מלאם יאמין" - עשו ויעקב יחזקו זה את זה ככה שעשו ישרת את יעקב ויעקב ממונו דעת מה לבנו בעת שחיטת הבחמות, "ורב יעבד צעיר" - עשו יסיע ליעקב לעסק בתורה ולקיים את למודו, על ידי שביא לו גזת צמור ועור בהמה לטלית ותיפיליו, ויביא לו חלזון מן היים לקיים מצות תכלת בציצית וכו', וכן יעקב היה עוסק בתורה ועשו היה מסייע לו לעסוק בה, ושניהם היו עובדים ככה את ה'.

וכן כשנולדו עשו ויעקב, עשו יצא קדם ויעקב אחזר בעקבו, היינו שיעקב דחר את עשו שייצא לפניו כדי שילך לפניו ויעשה את כל מלאכותיו כדי שיוכל לקיים את התורה.

שהרי הם ממשפחה, הם יפרשו לה דברים טובים גם על הנו הרשע, ואלו היא סברה שאדם רשע אין לו תקנה, כמו שראתה בלבן אחיה ובבתואל אביה שהיו רשעים מתחלתם ועד סופם, וזה: "כי עקרה היא" - שחשבה שאדם שנוולד עקר ממצות אין לו תקוה.

מעשה הצדיקים סימן לבנים

אבל למעשה הרי ראינו שגם אברהם אבינו בעצמו היה בתחלה פאחד מבני דורו, והפך עצמו להיות עבד ה' השלם והגדול ביותר, ואדרבה, היה עליה ללכת דוקא לאברהם ויעקב שהיו מוכרכים אותה שגם עשו יתהפך לטובה וישתמש במדותיו לטובה, וינין שגטבעו אוהב רציקה - יזכה להיות שוחט קרבנות ומוהל (עין שפת קנו).

הצפייה של יצחק מעשו

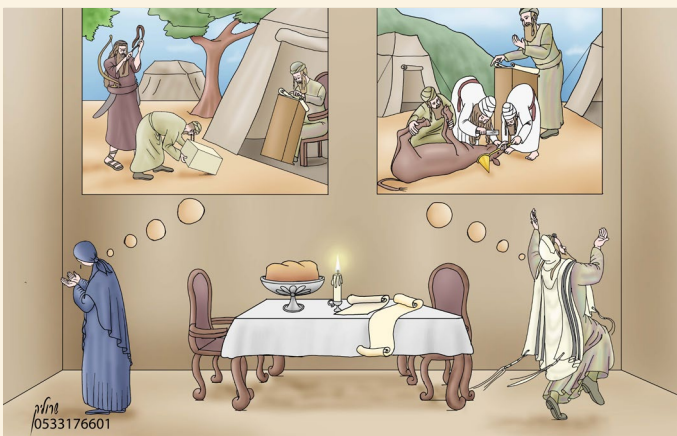
ולמעשה אמנם עשו הרג את נמרוד, אבל הוא עשה זאת מתוך תאוה רציקה וכדי לירש את מקומו ומדותיו הרעות של נמרוד הרשע, וכדי לגנוב את בגדי החמודות שלו - שרצה לירש את מדותיהם הרעות של החיות המצירות על בגדי החמודות וגרם בכך חלול שם שמים.

נקמה בגויים

ואלו עשו היה עושה זאת לשם שמים ולא

יצחק קנה מבנו עשו שיעשה הוא את המלחמות שעשה אברהם, ויזהר ישלם כל מדותיו של אברהם ביצחק, שיעקב בעצמו עסק בחסד כאביו ועשו בנו עשה מלחמות ברשעים כסבו. ורצה יצחק שעשו יהרג את נמרוד וינקם בזה את נקמת אברהם, שנגמרוד בקש להרגו. ויתקיים 'האלילים פרת ופרתו', פי נמרוד היה אליל, ויתקדש שם שמים בכך.

מתיקות תפלותיהם של יצחק ורבקה

יצחק עמד בזוית אחת והתפלל לזכות גם לבן שהיה בו תכונות תזקות להלחם וכדומה, כדי שילחם ברשעים כאברהם אבינו, וזאת על ידי שבתחלת דרכו יהיה יושב אהלים עם יעקב אבינו וילמד ממנו דעת ה' של עבודת הקרבנות. לעמדתו רבקה עמדה בזוית אחרת והתפללה שלא יהיה לה בו רשע, כי כבר סבלה בבית אביה מלבן ובתואל הרשעים.

הקסבר המלא בתכו הגליון.

פניני הלכה

• הרה"ג ר' יוסף סאנדל שליט"א •

הכנות לימי החג

בש"ת משנה הלכות (היא"א סי' תקמו) וכן בשו"ת צ"ץ אליעזר (היא"ו סי' א), דנים, האם גם בחגכה שואלים ודורשים שלוש יום קדם ליום קדש (בשו"ע סי' תכט), וכבר הביא המשנה ברורה (שם סי' א) מחלקת, האם הלכה זו נוהגת רק בפסח משום שיש בו הלכות מרבבות, או שהיא נוהגת גם בשאר ימים טובים.

שיטת הבית יוסף (סי' תכט), שאין דין שלוש יום נוהג אלא בפסח, ודאה בפרי חדש ובפמ"ג (מב"ב"ו שם) שהקשו על דברי מופמה מקומות, והב"ח והמג"א (שם) פוסקים, שדין זה נוהג גם בשאר ימים טובים, ועוין חק יעקב (שם), שסובר שדין זה נוהג גם בשאר ימים טובים. מצד המנהג ולא בחיוב.

ולענין חגכה ופורים, כבר כתבו התוס' (מגלה ד"ה מאי) שאין דין זה נוהג בפורים, ויש ללמד מכך גם על חגכה שהוא קל יותר, ואכן זוהי מסקנתם של המשנה הלכות והציץ אליעזר ע"ש, ומכל מקום טוב ונכון להקדים כמה שבועות לעסק בעניני חגכה וכן נהג הגר"ש"ו אויערבוך, לעסק וללמד כמה שבועות לפני חגכה בשעת הסעודה את הלכות חגכה (הלכות שלמה פ"ד).

את עשו שאלו ישוב בתשובה יוכל לצאת לעיר כמו סדום ולשאר ערי הרשעים ולצד משם נפשות לה, ולהוציא יקר מזולל, כי עשו מבין ללבם של הרשעים, מכיון שבטבעו הוא נמשך לעבודה זרה ולעברות עוד קדם לידתו, ואם נן דוקא הוא יכול ללמדם פיצד ותגברו על יצרם ויעשו תשובה כמותו.

ובכך סבר יצחק להשלים את רצון אביו הגדול, שהשתדל וחתר רבות להציל את הרשעים פאנשי סדום, בכך שיעמד עשו בראשם וישיבם למוטב, ואם לוט לא עשה מלאכתו נאמנה יבוא עשו ומלא את המלאכה.

שם ויהיה שמור מפגעי היצר השולטים בשוקים וברחובות.

כי ושיבתו של שם היתה מסתרת, שהרי לשם ברח יעקב מעשו מחמת שהיה זה מקום מסתור, וכל הלומדים בה היו מסגרים בתוכה, ולא הלכו בשיטת אברהם לצאת אל העם ללמד דעת ה', אלא דאגו רק ליראת שמים של עצמם, פשיטת נח אבי שם, שאף הוא לא דאג לבני דורו להשיבם למוטב, אלא עשה את התבה כמצות הבורא ונצל על ידה, ולא השפיל את רצון ה' האמתי - להציל את כל בני דורו (עי' זוה"ק ח"א דף רנד:).

יצחק חולק על נבואת שם!?

אף מכיון שרבה לא הלכה לדרש את ה' אצל אברהם, לכן לא זכתה לקבל על עשו את הברכה של אברהם, שהברכות מסורות בקדו (בר"ר לט"א), והתקיים בה נבואת שם - שעשו היה רשע ומת ברשעותו.

ועל כל פנים יצחק חפץ לברך את עשו בברכות האמורות, כי סבר שכן ישוב בתשובה שלמה ועלה על דרך המלך, פנ"ל.

מרידות היאוש והחמצת ההזדמנות

"ויזד יעקב נזיד ויבא עשו מן השדה והוא עיר". אמרו חז"ל (ב"ב טו), שבאותו היום נפטר אברהם אבינו ועבר עשו על חמש עברות, משום ששקרא את ארוננו של אברהם נפל לבו בקרבו והתאש, ואמר "אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם, אכן פאדם תמותו".

ובאמת עשו שהיה בכור-פחן, היה אסור לו להטמא ולקנו, כי התורה מצוה את הפחן להתרחק מסביבת המת, כדי שלא יבוא על ידי ראיתו לידי יאוש ועצבות. וכיון שנתיאש עשו, פרק על מצוות לגמרי ובז לבכורתו, ויעקב הציל ממנו את הבכורה כמציל מזוטו של ים ולקחה לעצמו.

יצחק מחזיר בתשובה...

"ויהי כי זמן יצחק... ויקרא את עשו בנו הגדול ויאמר אליו... ועתה שא נא כליו תלך וקשתך וצא השדה וצודה לי ציד", אין ועתה" אלא

עשו מחזיר את סדום בתשובה

"וצא השדה וצודה לי ציד" - יצחק למד

השלמת ברפת אברהם

"ועשה לי מטעמים כפאשר אהבתי והביאה לי ואכלה בעבור תברכך נפשי", הינו מכיין שאברהם לא ברח אותה קדם לידתה, משום שאמו לא באה לדרש אצלו את ה', ומחמת כן התקיימה בה נבואת שם ונעשית רשע פנ"ל, לכן עשה את אשר אנכי מצווה ואני פעת אברהם אותה שתזכה לשוב בתשובה שלמה.

אכילת יצחק אבינו

אבל רבקה ששמעה מפל זה עמדה והפירה זאת, כי הבינה שפכר לא שיהיה לעולם שעשו ישוב בתשובה וחבל על הברכות שילכו לרשע שפנה, ולכן אמרה לעקב להביא ליצחק שני גדי עזים, כי אכילתו מלאה בהפירות הטוב לה', וגדי אחד הוא פברכה ראשונה והגדי השני הוא פברכה אחרונה.

וכשעקב חשש שיצחק יגלה אותו פשיבוא לפניו, אמרה לו רבקה: "עלי קללתה בני" ויבאר שבמלים אלו נתפנה לומר לעקב: דע לה בני, כי כל קללתה שעשו לא משרת אותה והוא עומד ברשעותו, זה בסבתי, שלא התיעצתי באברהם וקנה קדם לידתה.

ובזה היא עשתה תשובה על כך שלא דרשה את ה' אצל אברהם קדם לידתם.

היאר מכניעים את הלב הערל?

וכה הלא יעקב והציל את הברכה לעצמו. ולמעשה יעקב מנע פאן לתמיד את הצלחותיו של עשו, משום שעשו הרשיע בכל דרכיו, ובאמת פבר לא היה שיהיה לתקונו, כפי שהבינה רבקה וכפי שרואים שה' הצליח את דרכה, וזאת משום שעשו לא גדל בביתו של אברהם, שאילו היה לומד אצלו תורה היה נכנע לבבו הערל. פי אברהם היה איש מלחמות והוא היה יכול לשכנע ולהכניע את לבו של עשו שנמשך למלחמות, ולא כמו בביתו של יצחק שלא היה איש מלחמה, שעל כן שם לא נכנע לבו.

ומכיון שעשו לא פחר ללמד בביתו של אברהם ולשוב בתשובה, לכן עמד יעקב והכשיל את כל הצלחותיו. ויש לרמוז זאת בפסוק "עלי קללתה בני" שהוא ר"ת עקב, פי יעקב הצדיק היה הקללה של עשו הרשע בה שפחה בעקבו ומנע את הצלחותיו.

עצה מתוקה

עלינו לחשב מחשבות של רחמים על הוולת ולהתמלאות בראון שיהיה טוב לוולת, לחשב ולבקש מה יהי רצון שיהיה ליחודי הנה ותנה שרוך טוב, לידים טובים, פרכסה כשפע, דירה טובה וכל טוב, וכך מונים את המדה המעלה של עין טובה. ומחשבות ותפלות כאלו של רחמנות וטוב לב, יכולים להיות גם תוך כדי אכילה או בעת העוסק במלאכה גשומת.

מתיקות שיחי

רבנו של עולם חננו ברחמיך במדת העוין טובה, שפצה תמיד בטובת חברנו, ונתמלא ברחמים על כל אחד מישראל, ונתפלל עליהם שיהיה להם כל טוב, וברחמיך הרבים תאזין לקול שועתנו ותטיב לכל בניך והוכיח זרע עבדיך אברהם יצחק ויעקב, ותנו עלינו מכל מיני אויבים וצרות, ותרים את קרננו ותמחה ותחיש לגאלנו ואלת עולם במהרה, אמן סלה.

לעזרה, אותו יהודי בקוש לדבר אתי ואמר לי: דוד, סליחה שאני שואל אכל זה לתועלת: מה שם אמר? כשאמרתי לו את שם אמי הוא אמר: אני בהלם, מה זה אתה שעזרת לי כשהייתי לפני הציאה מהדרום?! התברר שזהו אותו אברהם שנתתי לו את החמשת אלפים שקלים וכעת הוא ירש סכום של חמש מאות אלף ש"ח.

האברהם אמר לי: זוהי שמחה גדולה עבורי להשיב לך בגמולך הטוב והעביר לי לבנק סכום של חמשים אלף שקלים מעשרות מקספו! אני השלמתי מקספי ובסך הכל נתתי לו חמש אלף שקלים וכעת הוא החזיר לי את הסכום הזה כפול עשר פעמים! כמוכן, הסכום קסף הזה עזר לי רבות, וראיתי בחוש שמה שאדם עושה למען אחרים בסופו של דבר מתברר שהוא עושה למען עצמו.

דוד ק. פתח תקוה

ה', והפעם כונתי שיהיה הדבר להצלחת כלל ישראל בכל המצב הקשה הזה, ובלי להסביר לו שאני מוסיף כאן קסף מקספי, נתתי לו בסך הכל חמשת אלפים שקלים. האברהם הזה שמח מאוד, שאל את שמי ואת שם אמי והבטיח להתפלל עלי ונפרדנו לשלום.

כעבר כחמש, ארסתי בשעה טובה את בתי הבכורה, חבר אחד הציע לי גמ"ח עם תנאים נוחים שמשכנו בעיר בני ברק, נסעתי לשם ופניתי למנהל לבקשת ההלוואה, מנהל הגמ"ח התענוג בי ובשמע ממני פרטים על משפחתי, אמר: יש לי חבר שממש לאחרונה קבל בירשה סכום גדול של קסף, ובקש ממני להמליץ לו על אדם שנוקם כדי שיעביר לו את המעשרות, ואני רוצה להציע לו אותה.

על המקום הוא הרים טלפון לאותו אדם ואמר לו את שמי, דוד, ושאני נוקם

המועד מתיקות הניסים האנשים שטוב לתת להם מהסכום הגדול שהפקידו בידי. אכן היתה לי סייעתא דשמיא מיחדת להניע לאנשים נזקקים, והאחרון שהנעתי אליו, היה אברהם כולל אב לעשרה ילדים, שעקב המצב המתוח הכרח להטלטל עם כל משפחתו למרכז הארץ.

הוא הסביר לי שהוא נזקק בדחפיות לחמש אלף שקלים, אלא שבידי נותרו מקספי המגובית רק שלשית אלפים שקלים. תוך כדי שהוא הסביר לי את מצויותו, חשבתי בלבי שאני לא יכול להשיב לו שאין לי את הסכום שהוא נזקק לו, מצד שני להוסיף לו מקספי עוד אלפים שקלים זה היה קושה לי באותו פרק זמן, בפרט אחרי שאני תרמתי את עצמי לשליחות הזאת, ועכשו להוסיף גם תרומה נוספת מממוני...

אבל החלטתי לעשות הקרבה לכבוד